

Procedury zachowania w sytuacjach kryzysowych i nadzwyczajnych w Szkole Podstawowej nr 20 im. Orła Białego we Wrocławiu

Spis treści

1. Podstawa prawna:	3
2. Postanowienia ogólne:	4
3. Prawdopodobne sytuacje kryzysowe dotyczące środowisko szkolne:	4
4. Powołanie zespołu kryzysowego.	4
5. Ogólne reagowanie wszystkich pracowników szkoły na sytuację kryzysową i nadzwyczajną.....	5
6. Ogólne, podstawowe zasady postępowania:	5
6.1. wobec ucznia – sprawcy czynu karalnego (przestępstwa lub wykroczenia).....	5
6.2. Postępowanie nauczyciela wobec ucznia, który stał się ofiarą czynu karalnego (przestępstwa lub wykroczenia).....	6
6.3. Przykładowa procedura postępowania w przypadku, kiedy nauczyciel podejrzewa, że uczeń posiada przy sobie substancję przypominającą narkotyk.	6
6.4. Procedura postępowania w sytuacji zaistnienia wypadku ucznia/nagłego zachorowania w czasie zajęć szkolnych.....	7
7. Procedury reagowania na CYBERPRZEMOC	8
7.1. Ujawnienie przypadku cyberprzemocy	8
7.2. Ustalenie okoliczności zdarzenia	8
7.3. Zabezpieczenie dowodów*	8
7.4. Identyfikacja sprawcy*	10
7.5. Działania wobec sprawcy cyberprzemocy.....	10
7.6. Zastosowanie środków dyscyplinarnych wobec sprawcy cyberprzemocy.....	11
7.7. Działania wobec ofiary cyberprzemocy.....	12
7.8. Regulamin nauczania zdalnego.	13
8. Ochrona świadków zgłaszających zdarzenie	13
9. Sporządzenie dokumentacji z zajścia	13
10. Współpraca szkoły z policją i sądem rodzinnym	13
11. Procedura postępowania w przypadku naruszenia godności osobistej pracownika szkoły.	14

12. Procedura postępowania w przypadku zgłoszenia się do szkoły po dziecko nietrzeźwego rodzica, niezdolnego w ocenie nauczyciela do sprawowania opieki nad dzieckiem.	14
13. Procedura postępowania dotycząca samowolnego opuszczenia zajęć lub szkoły przez ucznia.....	15
14. Nauczyciel lub inny pracownik szkoły, który zauważy, że uczeń pali papierosy (także elektroniczne).....	15
15. Procedura postępowania w przypadku zaistnienia próby samobójczej.	16
16. Procedura postępowania szkoły w sytuacji krzywdzenia dziecka w rodzinie.....	17
17. Procedura postępowania w przypadku ataku terrorystycznego	17
17.1. Wtargnięcie napastników do obiektu	17
17.2. Użycie broni palnej na terenie szkoły	18
18. Zagrożenie bombowe	19
18.1. Postępowanie w sytuacji otrzymania informacji o podłożeniu ładunku wybuchowego:	19
18.2. Ogłoszenie alarmu bombowego oraz procedury postępowania w czasie zagrożenia bombowego:	20
18.3. Jak zachować się po otrzymaniu informacji o podłożeniu lub groźbie podłożenia „bomby”: 20	
18.4. Informacja o podłożeniu bomby	20
18.5. Wykrycie/ znalezienie bomby (podejrzanego przedmiotu)	21
18.6. Po wybuchu bomby:.....	22
19. Procedura postępowania po zakończeniu trwania kryzysu	22

1. Podstawa prawna:

- I. Ustawa z dnia 14 grudnia 2016 r. Prawo Oświatowe, art. 51 ust.1 pkt 1 (Dz. U. 2017 poz. 59);
- II. Ustawa z dnia 7 września 1991 r. o systemie oświaty (Dz. U. z 1996 r. Nr 67, poz. 329 z późn. zm.);
- III. Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 22 lipca 2011 r. zmieniające rozporządzenie w sprawie bezpieczeństwa i higieny w publicznych i niepublicznych szkołach i placówkach (Dz. U. Nr 161, poz. 968);
- IV. Ustawa Kodeks Postępowania Cywilnego z dnia 17 listopada 1964 r. (Dz. U. z dnia 1 grudnia 1964 r., Nr 43 poz. 296). *Ostatnia zmiana:* Ustawa z dnia 16 września 2011 roku o zmianie ustawy - *Kodeks postępowania cywilnego oraz niektórych innych ustaw*; - postanowienia kurateli do powołania szkolnego zespołu interdyscyplinarnego oraz postanowienia sądu opiekuńczego w sprawie wykonywania obowiązków i współpracy szkoły;
- V. Ustawa z dnia 17 lipca 2009 r. o zmianie ustawy o zarządzaniu kryzysowym (Dz. U. 2009 r. Nr 131, poz.1076);
- VI. Ustawa z dnia 6 czerwca 1997 r. Obwieszczenie Marszałka Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 15 lipca 2020 r. w sprawie ogłoszenia jednolitego tekstu ustawy - Kodeks karny (Dz. U. 2020, poz. 1444): Art. 212 (zniesławienie), Art. 216 (znieważenie), Art. 207 (znęcanie się), Art. 190 (groźby karalne), Art. 191 § 1 (groźba bezprawna w celu zmuszenia), Art. 190a (stalking), Art. 267 (bezprawne uzyskanie informacji), Art. 268a (niszczenie, uszkodzenie, usuwanie, zmienianie lub utrudnianie dostępu do danych informatycznych);
- VII. Ustawa z dnia 23 kwietnia 1964 r. Kodeksu Cywilnego (Dz. U. 2020.0.1740 t.j.): Art. 23 (definicja dóbr osobistych), Art. 24 (środki ochrony dóbr osobistych);
- VIII. Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2016/679 z dnia 27 kwietnia 2016 r. w sprawie ochrony osób fizycznych w związku z przetwarzaniem danych osobowych i w sprawie swobodnego przepływu takich danych oraz uchylenia dyrektywy 95/46/WE (ogólne rozporządzenie o ochronie danych).
- w tym : Nowa ustawa z dnia 10 maja 2018 r. o ochronie danych osobowych (Dz. U. z 2018 r. poz. 1000);
- IX. Konwencja o prawach dziecka przyjęta przez Zgromadzenie Ogólne Narodów Zjednoczonych dnia 20 listopada 1989 r. (Dz. U. 1991.120.526): Art. 8 (prawo do zachowania tożsamości), Art. 16 (prawo do ochrony życia prywatnego, rodzinnego i domowego), Art. 19 (prawo do wolności od przemocy);
- X. Ustawa z dnia 20 maja 1971 r. Kodeks Wykroczeń (Dz. U. 2019.0.821 t.j.): Art. 141(Umieszczenie w miejscu publicznym nieprzystojnego ogłoszenia, napisu lub rysunku lub używanie słów nieprzystojnych), Art. 107 (złośliwe wprowadzenie w błąd lub złośliwe niepokojenie innej osoby);
- XI. Ustawa z dnia 18 lipca 2002 r. o świadczeniu usług drogą elektroniczną: Art. 3b, Art.8 ust.3 pkt.2;

2. Postanowienia ogólne:

W kontekście funkcjonowania szkoły, sytuacja kryzysowa oznacza, że w związku zaistnieniem incydentu krytycznego na terenie szkoły lub w jej pobliżu, mamy zbyt mało czasu na podjęcie kluczowych decyzji, co do zapewnienia bezpieczeństwa uczniom i personelowi, a zaistniałe zdarzenie skupia uwagę mediów i społeczności lokalnej, co stanowi utrudnienie lub zagrożenie dla funkcjonowania instytucji. Sytuacja kryzysowa nie jest sprawą wyłącznie szkoły. W jej rozwój jak też rozwiązywanie zaangażowane są różnorodne podmioty jak: służby porządkowe, Policja, Straż Pożarna, służby medyczne, media, prawnicy, rodzice, nauczyciele, administracja szkoły, rodziny i przyjaciele ofiar, wreszcie sami uczniowie i ogół opinii publicznej.

Odpowiedzialność za działanie zmierzające do usunięcia zagrożenia (w ramach możliwości) spoczywa na nauczycielu, następnie na koordynatorze ds. bezpieczeństwa oraz dyrektorzce szkoły. Należy stosować się do realiów sytuacji pamiętając, że najważniejsze jest bezpieczeństwo własne oraz innych uczniów, następnie bezpieczeństwo ofiary oraz rozwiązanie zaistniałej sytuacji.

3. Prawdopodobne sytuacje kryzysowe dotyczące środowisko szkolne:

- a) **Naturalne:** huragany, wichury, powodzie, lokalne podtopienia, gradobicia, osunięcie ziemi i inne.
- b) **Wywołane przez człowieka:** zamieszki, ataki terrorystyczne, napady, podpalenia, pożary, katastrofy drogowe, awarie, zatrucia, wzięcie zakładników, uprowadzenia, masowe strzelaniny, samobójstwa w szkole, zgwałcenia, pobicia, uszczerbek na zdrowiu, kradzież, przestępstwo, zabójstwo, celowe niszczenie wyposażenia szkoły, aresztowania personelu szkoły lub uczniów i inne.

4. Powołanie zespołu kryzysowego.

Planując działania szkoły zmierzające do zapewnienia bezpieczeństwa w sytuacjach kryzysowych i nadzwyczajnych, dyrektor szkoły powołuje koordynatora ds. bezpieczeństwa w szkole oraz Zespół Kryzysowy, który ma na celu wspierać wszelkie działania.

Zespół kryzysowy:

- a) **Koordynator reagowania kryzysowego** – Dyrektor - którego rolą jest wdrażanie procedur, kierowanie, kontakt z przedstawicielami mediów;
- b) **Łącznik z policją i służbami porządkowymi, ratowniczymi, medycznymi** – jego skuteczność uzależniona jest od jakości kontaktów z organami ścigania. Powinien mieć obszerną wiedzę na temat procedur bezpieczeństwa i występujących zagrożeń w środowisku lokalnym. Ponadto osoba taka powinna znać procedury zgłaszania zawiadomień o przestępstwach, tryb prowadzenia postępowań powypadkowych oraz w sprawach o przestępstwa. Zadaniem jej jest również zapewnienie odpowiedniej pomocy medycznej osobom poszkodowanym oraz powiadamianie osób zainteresowanych o stanie zdrowia osób zaangażowanych w sytuację kryzysową;

- c) **Łącznik ze społecznością lokalną i rodzicami/opiekuna prawnego** - podstawowym zadaniem tej osoby jest kontaktowanie się z rodzicami i przedstawicielami społeczności lokalnej oraz dostarczanie im informacji oraz wsparcia. Jest to bardzo ważne, ponieważ te kontakty będą silnie wpływać na możliwości poradzenia sobie ze skutkami zdarzeń kryzysowych;
- d) **Osoby interweniujące w kryzysie** – personel zaangażowany w interwencję kryzysową należy dobierać spośród osób mających silną motywację do udzielania pomocy innym, np. psychologów, pedagogów, wychowawców, pielęgniarek etc.

5. Ogólne reagowanie wszystkich pracowników szkoły na sytuację kryzysową i nadzwyczajną.

- a) Zorientuj się:
 - Co się stało?
 - Kiedy i gdzie dane zdarzenie miało miejsce?
 - Ilu jest poszkodowanych i kim oni są?
 - Kto jest opiekunem prawnym poszkodowanego – nieletniego oraz czy został on powiadomiony o zdarzeniu?
 - Czy zostały powiadomione odpowiednie służby?
 - Gdzie i w jaki sposób poszkodowani mogą uzyskać pomoc?
 - Kto jeszcze pomaga, kto jest zaangażowany w udzielanie wsparcia?
 - Czy sytuacja kryzysowa się zakończyła?
- b) Powiadom odpowiednie służby:
 - Policja 997 lub 112
 - Straż pożarna 998 lub 112
 - Pogotowie ratunkowe 999 lub 112
- c) Skorzystaj z istniejących w szkole procedur (np. na wypadek pożaru) i staraj się, by wszystkie nowe plany były z nimi zgodne.
- d) Zapewnij bezpieczeństwo. (np., usunięcie innych uczniów i personelu z zagrożonego miejsca).
- e) Udziel wsparcia.
- f) Zorganizuj pomoc psychologiczną np. we współpracy z poradnią psychologiczno-pedagogiczną.

6. Ogólne, podstawowe zasady postępowania:

6.1. wobec ucznia – sprawcy czynu karalnego (przestępstwa lub wykroczenia).

- a) niezwłoczne powiadomienie dyrektora szkoły,
- b) ustalenie okoliczności czynu i ewentualnych świadków zdarzenia,

- c) przekazanie sprawcy (o ile jest znany i przebywa na terenie szkoły) dyrektorowi szkoły, lub pedagogowi/psychologowi szkolnemu pod opiekę,
- d) powiadomienie rodziców/opiekunów prawnych ucznia-sprawcy,
- e) niezwłoczne powiadomienie policji w przypadku, gdy sprawa jest poważna (rozbój, uszkodzenie ciała, itp.) lub sprawca nie jest uczniem szkoły i jego tożsamość nie jest nikomu znana,
- f) zabezpieczenie ewentualnych dowodów przestępstwa lub przedmiotów pochodzących z przestępstwa i przekazanie ich policji (np. sprawca rozboju na terenie szkoły używa i uciekając porzuca go lub porzuca przedmioty pochodzące z kradzieży).

6.2. Postępowanie nauczyciela wobec ucznia, który stał się ofiarą czynu karalnego (przestępstwa lub wykroczenia).

- a) udzielenie pierwszej pomocy (przedmedycznej), bądź zapewnienie jej udzielenia poprzez wezwanie lekarza w przypadku kiedy ofiara doznała obrażeń,
- b) niezwłoczne powiadomienie dyrektora szkoły,
- c) powiadomienie rodziców/opiekunów prawnych ucznia,
- d) niezwłoczne wezwanie policji w przypadku, kiedy istnieje konieczność profesjonalnego zabezpieczenia śladów przestępstwa, ustalenia okoliczności i ewentualnych świadków zdarzenia.

6.3. Przykładowa procedura postępowania w przypadku, kiedy nauczyciel podejrzewa, że uczeń posiada przy sobie substancję przypominającą narkotyk.

Nauczyciel powinien podjąć następujące kroki:

- a) Nauczyciel w obecności innej osoby (wychowawca, pedagog, dyrektor, itp.) ma prawo żądać, aby uczeń przekazał mu tę substancję, pokazał zawartość torby szkolnej oraz kieszeni (we własnej odzieży), ew. innych przedmiotów budzących podejrzenie, co do ich związku z poszukiwaną substancją. **Nauczyciel nie ma prawa samodzielnie wykonać czynności przeszukania odzieży ani teczek ucznia - jest to czynność zastrzeżona wyłącznie dla policji.**
- b) O swoich spostrzeżeniach powiadamia dyrektora szkoły oraz rodziców/opiekunów ucznia i wzywa ich do natychmiastowego stawiennictwa.
- c) W przypadku, gdy uczeń, mimo wezwania, odmawia przekazania nauczycielowi substancji i pokazania zawartości teczek, dyrektor szkoły wzywa policję, która przeszukuje odzież i przedmioty należące do ucznia oraz zabezpiecza znalezioną substancję i zabiera ją do ekspertyzy.
- d) Jeżeli uczeń wyda substancję dobrowolnie, nauczyciel po odpowiednim zabezpieczeniu, zobowiązany jest bezzwłocznie przekazać ją do jednostki policji. Wcześniej próbuje ustalić, w jaki sposób i od kogo uczeń nabył substancję. Całe zdarzenie nauczyciel dokumentuje, sporządzając możliwie dokładną notatkę z ustaleń wraz ze swoimi spostrzeżeniami.

6.4. Procedura postępowania w sytuacji zaistnienia wypadku ucznia/nagłego zachorowania w czasie zajęć szkolnych.

Każdy uczeń szkoły, który uległ wypadkowi lub był jego świadkiem ma obowiązek niezwłocznie poinformować o tym zdarzeniu nauczyciela lub innego pracownika szkoły.

- a) Nauczyciel lub inny pracownik szkoły, który był świadkiem wypadku ucznia lub powziął wiadomość o wypadku ucznia, niezwłocznie zapewnia poszkodowanemu opiekę. W miarę potrzeby sam udziela poszkodowanemu pierwszej pomocy oraz informuje pielęgniarkę szkolną, która przejmuje odpowiedzialność za ucznia. W przypadku nieobecności pielęgniarki szkolnej, uczeń pozostaje pod opieką nauczyciela prowadzącego zajęcia.
- b) Nauczyciel, który powziął informację o wypadku zobowiązany jest do natychmiastowego powiadomienia dyrektora szkoły (bądź osoby upoważnionej) oraz złożenia pisemnego zawiadomienia o wypadku ucznia (druk w sekretariacie szkoły) i przekazania go dyrektorowi szkoły.
- c) Pielęgniarka szkolna po udzieleniu uczniowi pomocy przedlekarskiej, podejmuje decyzję:
 - odesłaniu ucznia na zajęcia lekcyjne;
 - wezwaniu do szkoły rodziców/opiekunów prawnych ucznia w celu odebrania ucznia ze szkoły i zgłoszenia się do lekarza;
 - wezwaniu pogotowia ratunkowego w celu udzielenia pomocy lekarskiej uczniowi;
 - pomoc lekarska może zostać udzielona uczniowi na terenie szkoły lub na terenie szpitala.
 - dalszym postępowaniu wobec ucznia decyduje lekarz pogotowia ratunkowego.
- d) W przypadku ucznia niepełnoletniego, któremu należy udzielić pomocy lekarskiej na terenie szpitala, dyrektor szkoły wyznacza osobę, która będzie sprawować opiekę nad uczniem na terenie szpitala do momentu przybycia rodziców/opiekunów ucznia.
- e) W przypadku ucznia niepełnoletniego, któremu należy udzielić pomocy lekarskiej na terenie szpitala, dyrektor szkoły wyznacza osobę, która będzie sprawować opiekę nad uczniem na terenie szpitala do momentu przybycia rodziców/opiekunów ucznia (dotyczy sytuacji mogącej stanowić zagrożenie zdrowia lub bezpieczeństwa ucznia).
- f) O każdym wypadku na terenie szkoły dyrektor szkoły (lub osoba przez niego upoważniona: wychowawca ucznia, pielęgniarka, sekretarka) niezwłocznie zawiadamia rodziców (prawnych opiekunów) poszkodowanego ucznia.
- g) W przypadku zdarzeń mogących zagrażać zdrowiu lub bezpieczeństwu uczniów zaistniałych w czasie imprezy/wycieczki realizowanej poza terenem, osobą odpowiedzialną za udzielenie pierwszej pomocy przedmedycznej, poinformowanie rodziców/opiekunów prawnych poszkodowanego ucznia o zdarzeniu oraz o wezwaniu pogotowia ratunkowego - jest kierownik imprezy/wycieczki. Kierownik imprezy/wycieczki jest zobowiązany do natychmiastowego powiadomienia dyrektora szkoły o zdarzeniu oraz do złożenia pisemnego zawiadomienia o wypadku ucznia - natychmiast po powrocie do szkoły.

- h) Dyrektor szkoły na podstawie pisemnego zawiadomienia o wypadku ucznia powiadamia o nim przewodniczącego zespołu powypadkowego i pracownika ds. bhp.
- i) O każdym śmiertelnym, ciężkim i zbiorowym wypadku dyrektor szkoły niezwłocznie zawiadamia rodziców/opiekunów prawnych poszkodowanego, kuratorium oświaty, organ prowadzący szkołę i prokuratora. O wypadku, do którego doszło w wyniku zatrucia zawiadamia niezwłocznie inspektora sanitarnego.
- j) Wszystkie wypadki uczniów są dokumentowane przez sporządzenie protokołu ustalenia przyczyn i okoliczności wypadku ucznia. Protokół sporządza zespół powypadkowy powołany przez dyrektora szkoły po przeprowadzeniu postępowania powypadkowego.
- k) Pracownik służby bhp lub osoba wyznaczona przez dyrektora szkoły prowadzi ewidencję wypadków uczniów w szkole w czasie całego roku szkolnego w formie rejestru wypadków uczniów. Rejestr wypadków służy do celów statystycznych i informacyjnych przy sporządzaniu raportu o stanie bezpieczeństwa w szkole. Co najmniej 2 razy w roku pracownik służby BHP przekazuje do organu prowadzącego informację zbiorczą o wszystkich wypadkach uczniów.

7. Procedury reagowania na CYBERPRZEMOC

7.1. Ujawnienie przypadku cyberprzemocy

Informacja o tym, że w szkole miała miejsce cyberprzemoc, może pochodzić z różnych źródeł. Osobą zgłaszającą fakt prześladowania może być poszkodowany uczeń, jego rodzice/opiekunowie prawni lub inni uczniowie – świadkowie zdarzenia, nauczyciele.

7.2. Ustalenie okoliczności zdarzenia

Wszystkie przypadki przemocy, a więc także przemocy z wykorzystaniem mediów elektronicznych, powinny zostać właściwie zbadane, zarejestrowane i udokumentowane.

- a) Jeśli wiedzę o zajściu posiada nauczyciel niebędący wychowawcą, powinien przekazać informację wychowawcy klasy, który informuje o fakcie pedagoga/psychologa szkolnego i dyrektora.
- b) Pedagog/psycholog szkolny i dyrektor wspólnie z wychowawcą powinni dokonać analizy zdarzenia i zaplanować dalsze postępowanie.
- c) Do zadań szkoły należy także ustalenie okoliczności zdarzenia i ewentualnych świadków.

7.3. Zabezpieczenie dowodów*

- a) Wszelkie dowody cyberprzemocy powinny zostać zabezpieczone i zarejestrowane. Należy zanotować datę i czas otrzymania materiału, treść wiadomości oraz, jeśli to możliwe, dane nadawcy (nazwę użytkownika, adres e-mail, numer telefonu komórkowego itp.) lub adres strony www, na której pojawiły się szkodliwe treści czy profil.

- b) Takie zabezpieczenie dowodów nie tylko ułatwi dalsze postępowanie dostawcy usługi (odnalezienie sprawcy, usunięcie szkodliwych treści z serwisu), ale również stanowi materiał, z którym powinny się zapoznać wszystkie zaangażowane w sprawę osoby: dyrektor i pedagog/psycholog szkolny, rodzice/opiekunowie prawni, a wreszcie policja, jeśli doszło do złamania prawa.

c)

***Jak można zarejestrować dowody cyberprzemocy?**

- Telefon komórkowy

Nie kasuj wiadomości. Zapisuj wszystkie zarówno tekstowe, jak i nagrane na pocztę głosową w pamięci telefonu.

- Komunikatory

Niektóre serwisy pozwalają na zapisywanie rozmów. Możesz również np. skopiować rozmowę, wkleić do dokumentu Word (lub innego edytora tekstu), zapisać i wydrukować.

- Strony serwisów społecznościowych, www

Aby zachować kopię materiału, który widzisz na ekranie, wciśnij jednocześnie klawisze Control i PrintScreen, a następnie wykonaj operację „Wklej” w dokumencie Word.

- Czat

Podobnie jak w przypadku stron www, jeśli chcesz zachować kopię materiału, który widzisz na ekranie, wciśnij klawisze Control i PrintScreen, a następnie wykonaj operację „Wklej” w dokumencie Word. Możesz też po prostu wydrukować interesującą cię stronę.

- E-mail

Wydrukuj wiadomość, prześlij ją do nauczyciela lub pedagoga, który zajmuje się ustaleniem okoliczności zajścia. Zachowanie całości wiadomości, a nie tylko samego tekstu jest bardziej pomocne, ponieważ zawiera informacje o jej pochodzeniu.

7.4. Identyfikacja sprawcy*

Młodzi ludzie często mają złudne przekonanie, iż nowe technologie zapewniają im pełną anonimowość. Jak przekonują specjaliści, istnieje wiele sposobów identyfikacji źródła cyberprzemocy. Jak pokazuje praktyka, w większości przypadków identyfikacja agresora nie jest zbyt trudna. Ofiary cyberprzemocy często potrafią wskazać sprawcę, którym najczęściej okazuje się być kolega ze szkoły, bądź przynajmniej mają przypuszczenie, kto może nim być.

***Co może pomóc w identyfikacji sprawcy?**

1. Świadkowie – inni uczniowie odwiedzający „obraźliwe” strony mogą posiadać informacje na temat ich autora, mogą też zidentyfikować numer telefonu komórkowego sprawcy, jeśli nie jest on zastrzeżony.
2. Kontakt z dostawcą usługi internetowej – może on nie tylko zablokować konto agresora lub usunąć szkodliwe treści, ale także podać dane sprawcy cyberprzemocy. Dane takie nie mogą być jednak udostępniane osobom prywatnym. Aby je pozyskać, konieczny jest kontakt z policją. (Kompetencja rodzica/opiekunów prawnych)
3. Kontakt z operatorem sieci komórkowej w przypadku, gdy numer telefonu sprawcy jest zastrzeżony – może on podjąć kroki w kierunku ustalenia sprawcy, jeśli otrzyma dane o dacie i godzinie rozmowy. Również w tym przypadku operator może udostępnić te dane tylko policji. (Kompetencja rodzica).

- a) Gdy ustalenie sprawcy nie jest możliwe, należy skontaktować się z dostawcą usługi w celu usunięcia z sieci kompromitujących lub krzywdzących materiałów.
- b) W przypadku, gdy zostało złamane prawo, a tożsamości sprawcy nie udało się ustalić należy bezwzględnie skontaktować się z policją.

7.5. Działania wobec sprawcy cyberprzemocy

Gdy sprawca cyberprzemocy jest znany i jest on uczniem szkoły, pedagog/psycholog szkolny powinien podjąć dalsze działania.

- a) Rozmowa z uczniem-sprawcą przemocy o jego zachowaniu:
 - ustalenie okoliczności zajścia, wspólne zastanowienie się nad jego przyczynami i poszukanie rozwiązania sytuacji konfliktowej;
 - sprawca powinien otrzymać jasny i zdecydowany komunikat o tym, że szkoła nie akceptuje żadnych form przemocy;
 - należy omówić z uczniem skutki jego postępowania i poinformować o konsekwencjach regulaminowych, które zostaną wobec niego zastosowane;
 - sprawca powinien zostać zobowiązany do zaprzestania swojego działania i usunięcia z sieci szkodliwych materiałów;

- ważnym elementem rozmowy jest też określenie sposobów zadośćuczynienia wobec ofiary cyberprzemocy;
 - jeśli w zdarzeniu brała udział większa grupa uczniów, należy rozmawiać z każdym z nich z osobna, zaczynając od lidera grupy;
 - nie należy konfrontować sprawcy i ofiary cyberprzemocy.
- b) Powiadomienie rodziców/opiekunów prawnych sprawcy i omówienie z nimi zachowania dziecka:
- rodzice/opiekunowie prawni sprawcy powinni zostać poinformowani o przebiegu zdarzenia i zapoznani z materiałem dowodowym, a także z decyzją w sprawie dalszego postępowania i podjętych przez szkołę środkach dyscyplinarnych wobec ich dziecka;
 - w miarę możliwości należy starać się pozyskać rodziców do współpracy i ustalić jej zasady;
 - warto wspólnie z rodzicami/opiekunami prawnymi opracować projekt kontraktu dla dziecka, określającego zobowiązania ucznia, rodziców/opiekunów prawnych i przedstawiciela szkoły oraz konsekwencje nieprzestrzegania przyjętych wymagań i terminy realizacji zadań zawartych w umowie.
- c) Objęcie sprawcy opieką psychologiczno-pedagogiczną:
- praca ze sprawcą powinna zmierzać w kierunku pomocy uczniowi w zrozumieniu konsekwencji swojego zachowania, w zmianie postawy i postępowania ucznia, w tym sposobu korzystania z nowych technologii;
 - jeśli szkoła posiada odpowiednie warunki, pomoc psychologiczna może być udzielona sprawcy na terenie szkoły;
 - w uzasadnionym przypadku można w toku interwencji zaproponować uczniowi (za zgodą rodziców/opiekunów prawnych) skierowanie do specjalistycznej placówki i udział w programie terapeutycznym.

7.6. Zastosowanie środków dyscyplinarnych wobec sprawcy cyberprzemocy

Cyberprzemoc powinna podlegać sankcjom określonym w wewnętrznych przepisach szkoły. Szkoła może tu stosować konsekwencje przewidziane dla sytuacji „tradycyjnej” przemocy, ale warto rozszerzyć je o czasowy zakaz korzystania z komputera czy telefonu i to zarówno w szkole jak i w domu.

Podejmując decyzję o rodzaju kary, należy wziąć pod uwagę:

- rozmiar i rangę szkody – czy materiał został upubliczniony w sposób pozwalający na dotarcie do niego wielu osobom (określa to rozmiar upokorzenia, jakiego doznaje ofiara), czy trudno jest wycofać materiał z sieci itp.;
- czas trwania prześladowania – czy było to długotrwałe działanie, czy pojedynczy incydent;

- świadomość popełnianego czynu – czy działanie było zaplanowane, a sprawca był świadomy, że wyrządza krzywdę koledze (niektóre akty cyberprzemocy popełniane są nieświadomie lub z niewielką świadomością konsekwencji), jak wiele wysiłku włożył w ukrycie swojej tożsamości itp.;
- motywację sprawcy – należy sprawdzić, czy działanie sprawcy nie jest działaniem odwetowym w odpowiedzi na uprzednio doświadczone prześladowanie;
- rodzaj rozpowszechnianego materiału.

7.7. Działania wobec ofiary cyberprzemocy

a) Wsparcie psychiczne

Podobnie jak w przypadku innych form przemocy, ofiara cyberprzemocy potrzebuje pomocy i emocjonalnego wsparcia ze strony dorosłych. Musi także wiedzieć, że szkoła podejmie odpowiednie kroki w celu rozwiązania problemu.

b) Porada*

Uczeń będący ofiarą cyberprzemocy powinien otrzymać poradę, jak ma się zachować, aby zapewnić sobie poczucie bezpieczeństwa i nie doprowadzić do eskalacji prześladowania.

*** Porada dla ucznia – ofiary cyberprzemocy:**

- nie utrzymuj kontaktu ze sprawcą,
- nie odpowiadaj na maile, telefony itp.
- nie kasuj dowodów: e-maili, SMS-ów, MMS-ów, zdjęć, filmów (koniecznie przekaz je pedagogowi lub innej osobie dorosłej),
- zastanów się nad zmianą swoich danych kontaktowych w komunikatorach, zmianą adresu e-mail, numeru telefonu komórkowego itp.,
- jeśli korzystasz z komunikatora, to ustaw go tak, żeby nikt spoza listy kontaktów nie mógł się z Tobą połączyć.

c) Monitoring

Po zakończeniu interwencji należy monitorować sytuację ucznia sprawdzając, czy nie są wobec niego podejmowane dalsze działania przemocowe bądź odwetowe ze strony sprawcy.

Rodzice/opiekunowie prawni dziecka będącego ofiarą cyberprzemocy powinni być poinformowani o problemie i otrzymać wsparcie i pomoc ze strony szkoły. W rozmowie z nimi pedagog lub wychowawca przedstawiają kroki, jakie zostały podjęte w celu wyjaśnienia zajścia oraz zapewnienia bezpieczeństwa poszkodowanemu uczniowi, a także, jeśli to wskazane, zaproponować rodzicom/opiekunom prawnym i dziecku pomoc specjalisty (psychologa, pedagoga).

7.8. Regulamin nauczania zdalnego.

- a) Szczegóły zasad nauczania zdalnego znajdują się w osobnym dokumencie -> patrz. Regulamin nauczania zdalnego w Szkole Podstawowej nr 20 im. Orła Białego we Wrocławiu na stronie szkoły <http://www.sp20.wroc.pl>

8. Ochrona świadków zgłaszających zdarzenie

Profesjonalną opieką należy otoczyć także świadków zdarzenia uczestniczących w ustalaniu przebiegu zajścia. Osoby podejmujące działania interwencyjne muszą mieć świadomość skutków, jakie działania te niosą nie tylko dla ofiar, ale i świadków zdarzeń.

- a) Ważne jest, by w wyniku interwencji nie narazić ich na zemstę i groźby ze strony sprawcy. Osoba, której uczeń zaufał, informując o jakimkolwiek akcie przemocy, a więc także cyberprzemocy, ma obowiązek postępować tak, by swoim zachowaniem i działaniem nie narazić świadka zgłaszającego problem.
- b) Postępowanie interwencyjne wymaga od wyjaśniającego sprawę dyskrecji i poufnego postępowania.

9. Sporządzenie dokumentacji z zajścia

- I. Pedagog/psycholog szkolny zobowiązany jest do sporządzenia notatki służbowej z rozmów ze sprawcą, poszkodowanym, ich rodzicami/opiekunami prawnymi oraz świadkami zdarzenia. Dokument powinien zawierać datę i miejsce rozmowy, personalia osób biorących w niej udział i opis ustalonego przebiegu wydarzeń.
- II. Jeśli rozmowa przebiegała w obecności świadka (np. wychowawcy), powinien on podpisać notatkę po jej sporządzeniu.
- III. Jeśli zostały zabezpieczone dowody cyberprzemocy, należy je również włączyć do dokumentacji pedagogicznej (wydruki, opis itp.).

10. Współpraca szkoły z policją i sądem rodzinnym

Większość przypadków cyberprzemocy nie wymaga powiadamiania sądu rodzinnego czy policji i powinna być rozwiązywana przy użyciu dostępnych szkole środków wychowawczych. Istnieją jednak sytuacje, gdy konieczne staje się zgłoszenie sprawy do sądu rodzinnego, a mianowicie:

- jeśli rodzice/opiekunowie prawni sprawcy cyberprzemocy odmawiają współpracy lub nie stawiają się do szkoły, a uczeń nie zaniechał dotychczasowego postępowania, dyrektor szkoły powinien pisemnie powiadomić o zaistniałej sytuacji sąd rodzinny, szczególnie jeśli do szkoły napływają informacje o innych przejawach demoralizacji dziecka;
- gdy szkoła wykorzysta wszystkie dostępne jej środki wychowawcze (rozmowa z rodzicami/opiekunami prawnymi, konsekwencje regulaminowe wobec ucznia, spotkania z pedagogiem/psychologiem itp.), a ich zastosowanie nie przynosi pożądanych rezultatów, dyrektor powinien zwrócić się do sądu rodzinnego z wnioskiem o podjęcie odpowiednich środków wynikających z Ustawy o postępowaniu z nieletnimi.

Poważne przypadki cyberprzemocy przebiegające z naruszeniem prawa (np. groźby karalne, propozycje seksualne, publikowanie nielegalnych treści itp.) powinny zostać bezwzględnie zgłoszone na policję. Zgłoszenia dokonuje dyrektor szkoły.

11. Procedura postępowania w przypadku naruszenia godności osobistej pracownika szkoły.

- a) Za naruszenie godności pracownika szkoły uznajemy:
 - Lekceważące i obraźliwe zachowanie wyrażone w słowach lub gestach,
 - Nagrywanie lub fotografowanie w/w osób bez ich wiedzy i zgody,
 - Naruszanie ich prywatności i własności prywatnej,
 - Użycie wobec nich przemocy fizycznej i psychicznej,
 - Naruszenie ich nietykalności osobistej.
- b) W przypadku naruszenia godności osobistej nauczyciel lub inny pracownik informuje o zdarzeniu dyrektora szkoły oraz wychowawcę i sporządza notatkę opisującą zdarzenie.
- c) Wychowawca we współpracy z pedagogiem/psychologiem ustala przebieg zajścia i świadków zdarzenia, przeprowadza z nimi rozmowę.
- d) Wychowawca wzywa do szkoły rodziców/opiekunów prawnych ucznia, informuje o zdarzeniu i dalszym postępowaniu wobec ucznia.
- e) Zawiadomienie policji odbywa się na wniosek poszkodowanego pracownika szkoły.
- f) W sytuacji wyjątkowej (zagrożenia życia, nieobecności dyrektora lub pedagoga/psychologa) nauczyciel/pracownik szkoły zawiadamia niezwłocznie o zdarzeniu policję.

12. Procedura postępowania w przypadku zgłoszenia się do szkoły po dziecko nietrzeźwego rodzica, niezdolnego w ocenie nauczyciela do sprawowania opieki nad dzieckiem.

Nauczyciel powinien podjąć następujące kroki:

- a) Nauczyciel będący świadkiem zdarzenia powstrzymuje rodzica/opiekuna prawnego przed wyjściem ze szkoły i prosi go o pomoc w skontaktowaniu się z innym członkiem rodziny, który będzie zdolny sprawować właściwą opiekę nad dzieckiem.
- b) W przypadku trudności w skontaktowaniu się z inną osobą mogącą odebrać dziecko, dyrektor lub pedagog/psycholog szkolny ma prawo zawiadomić policję.
- c) Nauczyciel będący świadkiem zdarzenia zgłasza sytuację pedagogowi szkolnemu, który sporządza notatkę służbową.
- d) W przypadku powtarzania się takiej sytuacji pedagog/psycholog szkolny zawiadamia Sąd Rodzinny i Nieletnich.

13. Procedura postępowania dotycząca samowolnego opuszczenia zajęć lub szkoły przez ucznia.

W przypadku, gdy uczeń samowolnie opuszcza lekcję, nauczyciel prowadzący zajęcia po stwierdzeniu nieobecności niezwłocznie powiadamia pedagoga/psychologa szkolnego, a w razie jego nieobecności dyrektora.

- a) Pedagog/psycholog lub dyrektor zobowiązany jest ustalić miejsce pobytu ucznia w czasie nieobecności na zajęciach.
- b) Jeżeli uczeń nie przebywa na terenie szkoły, pedagog/psycholog lub dyrektor natychmiast powiadamia rodziców/opiekunów prawnych o zdarzeniu. Po wyczerpaniu wszystkich możliwości kontaktu z rodzicami/opiekunami prawnymi i ustalenia miejsca pobytu ucznia, zawiadamia policję.
- c) Wychowawca wzywa do szkoły rodziców/opiekunów prawnych ucznia i przeprowadza rozmowę z uczniem w ich obecności. Zobowiązuje ucznia do zaniechania samowolnego opuszczania zajęć, rodziców/opiekunów prawnych do kontrolowania frekwencji dziecka. Ustala z rodzicami/opiekunami prawnymi strategię postępowania. Sporządza notatkę ze spotkania.
- d) W przypadku powtarzania się takiej sytuacji pedagog/psycholog szkolny zawiadamia Sąd Rodzinny i Nieletnich.

14. Nauczyciel lub inny pracownik szkoły, który zauważy, że uczeń pali papierosy (także elektroniczne).

- a) Nauczyciel lub inny pracownik szkoły, który zauważy, że uczeń pali papierosy lub ma uzasadnione podejrzenie, że uczeń użył wyrobów tytoniowych, informuje o tym fakcie wychowawcę klasy. Jeśli to możliwe, natychmiast upomina ucznia, a także żąda przekazania papierosów i zabezpiecza je, aby zwrócić rodzicom.
- b) Jeśli uczeń został po raz pierwszy przyłapany na używaniu papierosów, wychowawca:
 - udziela uczniowi upomnienia i **wpisuje je do dziennika, w formie uwagi;**
 - informuje ucznia o kolejnych krokach, jakie zamierza podjąć w jego sprawie, oraz o dalszych konsekwencjach, jakie mu grożą w razie powtórnego palenia papierosów,
 - przeprowadza z uczniem indywidualną rozmowę profilaktyczną na temat mechanizmu uzależnienia od nikotyny i konsekwencji palenia papierosów, starając się jednocześnie ocenić przyczyny i rozmiary problemu ucznia,
 - informuje o sytuacji pedagoga/psychologa szkolnego,
 - informuje rodziców/opiekunów ucznia o incydencie i wzywa ich do szkoły na rozmowę,
 - podczas rozmowy wspólnie z rodzicami/opiekunami ucznia rozważa możliwe przyczyny sięgania ucznia po papierosy, zobowiązuje ich do nadzoru nad dzieckiem oraz informuje o konsekwencjach, jakie mu grożą w razie powtórnego palenia papierosów,
 - wyciąga wobec ucznia konsekwencje przewidziane w regulaminie szkoły;
 - **pedagog przeprowadza w klasie profilaktyczną lekcję wychowawczą** poświęconą problemowi palenia tytoniu.

- c) Jeśli jest to drugi incydent związany z paleniem papierosów przez danego ucznia lub zachodzi uzasadnione podejrzenie, że uczeń ten używa wyrobów tytoniowych, wychowawca:
- postępuje jak w pkt. 14b) a ponadto,
 - **pisemnie** informuje o zdarzeniu pedagoga/psychologa szkolnego i niezwłocznie przeprowadza z uczniem rozmowę profilaktyczną na temat szkodliwości palenia tytoniu oraz prawnych konsekwencji palenia przez niego tytoniu,
 - informuje o zdarzeniu dyrektora szkoły,
 - pisemnie informuje rodziców/opiekunów ucznia o incydencie i wzywa ich wraz z dzieckiem do szkoły na rozmowę,
 - podczas rozmowy rozważane są przyczyny sięgania ucznia po papierosy oraz możliwości zaprzestania przez niego tej praktyki. Ponadto wychowawca informuje ucznia oraz jego rodziców/opiekunów o konsekwencjach, jakie mu grożą w razie dalszego palenia papierosów. Spisywany jest **kontrakt** zobowiązujący ucznia do podporządkowania się zapisom kontraktu, a do szczególnego nadzoru nad dzieckiem, za zgodą rodziców/opiekunów prawnych (zawartą w kontrakcie) pedagog może pracować z danym uczniem indywidualnie.
 - wyciąga wobec ucznia konsekwencje przewidziane w regulaminie szkoły; uczeń otrzymuje pisemne upomnienie dyrektora szkoły.
- d) W przypadku złamania postanowień kontraktu przez ucznia lub jego rodziców/opiekunów, bądź braku skutecznej reakcji rodziców/opiekunów na informacje o paleniu tytoniu przez ucznia, dyrektor szkoły informuje Sąd Rodzinny o zagrożeniu demoralizacją małoletniego. Jeśli uczeń palił w miejscu objętym zakazem palenia (np. na terenie szkoły), dyrektor szkoły może dodatkowo poinformować o zdarzeniu policję, ponieważ palenie wyrobów tytoniowych w miejscach objętych zakazem podlega karze grzywny.

15. Procedura postępowania w przypadku zaistnienia próby samobójczej.

- a) Nauczyciel lub pracownik szkoły, będący świadkiem próby samobójczej na terenie szkoły, jest zobowiązany do udzielenia pierwszej pomocy przedmedycznej uczniowi, wezwania pielęgniarki szkolnej, pogotowia ratunkowego, poinformowania dyrektora szkoły, pedagoga/psychologa oraz zabezpieczenia miejsca zdarzenia.
- b) Należy odizolować pozostałych uczniów z miejsca zdarzenia.
- c) Dyrektor szkoły zapewnia dziecku bezpieczeństwo poprzez stałą obecność osoby dorosłej.
- d) Dyrektor bądź wyznaczony pracownik (pedagog/psycholog szkolny) powiadamia rodziców/opiekunów ucznia.
- e) Dyrektor powiadamia policję (ewentualnie organ prowadzący szkołę).
- f) Pielęgniarka szkolna lub pedagog/psycholog przekazuje ucznia rodzicom/prawnym opiekunom lub służbom ratunkowym.
- g) Należy zorganizować zajęcia z uczniami w klasie, do której uczęszcza uczeń, w celu udzielenia im wsparcia psychologicznego.

- h) Należy zorganizować protokołowane spotkanie rodziców/opiekunów prawnych ucznia z dyrektorem szkoły, psychologiem/pedagogiem szkolnym i wychowawcą, w celu omówienia zdarzenia, podjęcia kroków pomocowych (np. terapia psychologiczna). W razie braku reakcji rodziców/opiekunów prawnych na problemy ucznia, bagatelizowanie zdarzenia, nie podjęcie działań na rzecz pomocy uczniowi, pedagog/psycholog szkolny zawiadamia Sąd Rodzinny i Nieletnich.

16. Procedura postępowania szkoły w sytuacji krzywdzenia dziecka w rodzinie.

- a) Nauczyciel, który podejrzewa, że uczeń jest ofiarą przemocy domowej informuje o tym fakcie wychowawcę, a ten pedagoga/psychologa szkolnego.
- b) Wychowawca w porozumieniu z pedagogiem/psychologiem szkolnym, w zależności od sytuacji, przeprowadza rozmowę z dzieckiem, prosi pielęgniarkę szkolną o pomoc w dokonaniu wywiadu lub podejmuje inne przewidziane prawem czynności zmierzające do rozpoznania sprawy. Sporządza notatkę służbową z rozmowy.
- c) Jeżeli po rozmowie z dzieckiem podejrzenia się potwierdzają lub istnieje uzasadniona obawa, że dziecko jest ofiarą przemocy, pedagog/psycholog szkolny wspólnie z wychowawcą zakłada rodzinie Niebieską Kartę, informuje o przemocy policję i Sąd Rodzinny. W przypadku rodziny objętej dozorem o swoich podejrzeniach niezwłocznie powiadamia kuratora rodziny.
- d) Pedagog/psycholog szkolny wspólnie z wychowawcą i w porozumieniu z dyrektorem szkoły przeprowadza rozmowę z rodzicami/opiekunami prawnymi dziecka. Informuje o podejrzeniu stosowania przemocy wobec dziecka i niedostatecznej nad nim opieki oraz o konsekwencjach takiego postępowania, założeniu Niebieskiej Karty i wskazuje formy pomocy.
- e) Pedagog/psycholog szkolny sporządza notatkę/protokół z przeprowadzonej rozmowy, którą podpisują również rodzice/opiekunowie prawni dziecka.
- f) Wychowawca i pedagog/psycholog szkolny na bieżąco monitorują sytuację rodzinną ucznia, udzielają mu wsparcie. Biorą także udział w spotkaniach Zespołu Interdyscyplinarnego działającego przy Ośrodku Pomocy Społecznej.

17. Procedura postępowania w przypadku ataku terrorystycznego

17.1. Wtargnięcie napastników do obiektu

- a) Poddaj się woli napastników – wykonuj ściśle ich polecenia.
- b) Staraj się zwrócić uwagę napastników na fakt, że mają do czynienia z ludźmi (personifikowanie siebie i innych – zwracaj się do uczniów po imieniu – zwiększa szansę ich przetrwania).
- c) Pytaj zawsze o pozwolenie, np. gdy chcesz się zwrócić do uczniów z jakimś poleceniem.
- d) Zapamiętaj szczegóły dotyczące porywaczy i otoczenia – informacje te mogą okazać się cenne dla służb ratowniczych.
- e) Staraj się uspokoić dzieci – zapanuj w miarę możliwości nad własnymi emocjami.
- f) Dopóki nie zostanie wydane polecenie wyjścia:

- nie pozwól dzieciom wychodzić z pomieszczenia oraz wyglądać przez drzwi i okna,
- nakaż dzieciom położyć się na podłodze.

g) W chwili podjęcia działań zmierzających do uwolnienia, wykonuj polecenia grupy antyterrorystycznej.

UWAGA! Bądź przygotowany na surowe traktowanie przez Policję. Dopóki nie zostaniesz zidentyfikowany, jesteś dla nich potencjalnym terrorystą.

h) Po zakończeniu akcji:

- sprawdź obecność dzieci celem upewnienia się, czy wszyscy opuścili budynek - o braku któregośkolwiek dziecka poinformuj Policję,
- nie pozwól żadnemu z dzieci samodzielnie wrócić do domu,
- prowadź ewidencję dzieci odbieranych przez rodziców/osoby upoważnione.

17.2. Użycie broni palnej na terenie szkoły

i) W sytuacji bezpośredniego kontaktu z napastnikiem:

- Nakaż dzieciom położyć się na podłodze.
- Staraj się uspokoić dzieci.
- Dopilnuj, aby dzieci nie odwracały się tyłem do napastników w przypadku polecenia przemieszczania się.
- Jeżeli terroryści wydają polecenia, dopilnuj, aby dzieci wykonywały je spokojnie – gwałtowny ruch może zwiększyć agresję napastników.

j) O ile to możliwe zadzwoń pod jeden z numerów alarmowych: **997** lub **112**.

UWAGA! Nie rozłączaj się i staraj się, jeśli to możliwe, na bieżąco relacjonować sytuację.

k) Po opanowaniu sytuacji:

- upewnij się o liczbie osób poszkodowanych i sprawdź, czy strzały z broni palnej nie spowodowały innego zagrożenia (np. pożaru),
- zadzwoń lub wyznacz osobę, która zadzwoni pod jeden z numerów alarmowych
- udziel pierwszej pomocy najbardziej potrzebującym,
- w przypadku, gdy ostrzał spowodował inne zagrożenie podejmij odpowiednie do sytuacji działania,
- zapewnij osobom uczestniczącym w zdarzeniu pomoc psychologiczną.

18. Zagrożenie bombowe

a) Symptomy wystąpienia zagrożenia:

Podstawową cechą terroryzmu jest to, iż nie ma wyraźnych znaków ostrzegawczych o możliwości wystąpienia zamachu lub są one trudno dostrzegalne.

b) Zainteresowania i uwagi wymagają:

- rzucające się w oczy lub po prostu nietypowe zachowania osób, pozostawione bez opieki przedmioty typu teczki, paczki itp.,
- osoby wyglądające na obcokrajowców, osoby ubrane nietypowo do występującej pory roku,
- samochody, a w szczególności furgonetki, parkujące w nietypowych miejscach (miejscach organizowania imprez i uroczystości).

c) Należy jednak pamiętać, że terrorysta nie zawsze musi być odmiennej narodowości i wyróżniać się z tłumu szczególnym wyglądem.

d) O swoich spostrzeżeniach poinformuj dyrektora szkoły, dyrektor powiadamia odpowiednie służby: Straż Miejską lub Policję.

18.1. Postępowanie w sytuacji otrzymania informacji o podłożeniu ładunku wybuchowego:

a) Dyrektor powiadamia odpowiednie służby - Policję, Straż Miejską, Urząd Miasta.

b) Jednocześnie przeprowadza ewakuację budynku zgodnie z procedurami

c) Osoba, która przyjęła zgłoszenie lub ujawniła przedmiot niewiadomego pochodzenia, co do którego istnieje podejrzenie, że może on stanowić zagrożenie dla osób i mienia, powinna ten fakt zgłosić służbom odpowiedzialnym za bezpieczeństwo w danym miejscu, dyrekcji szkoły.

- Informacji takiej nie należy przekazywać niepowołanym osobom, gdyż jej niekontrolowane rozpowszechnienie może doprowadzić do paniki i w konsekwencji utrudnić przeprowadzenie sprawnej ewakuacji osób z zagrożonego miejsca.

d) Zawiadamiając policję dyrektor podaje następujące informacje:

- rodzaj zagrożenia i źródło informacji o zagrożeniu (informacja telefoniczna, ujawniony podejrzany przedmiot),
- treść rozmowy z osobą informującą o podłożeniu ładunku wybuchowego;
- numer telefonu, na który przekazano informację o zagrożeniu oraz dokładny czas jej
- przyjęcia, adres, numer telefonu i nazwisko osoby zgłaszającej, opis miejsca i wygląd ujawnionego przedmiotu.

e) Wskazane jest uzyskanie od policji potwierdzenia przyjętego zgłoszenia.

18.2. Ogłoszenie alarmu bombowego oraz procedury postępowania w czasie zagrożenia bombowego:

- a) Do czasu przybycia policji akcją kieruje dyrektor szkoły lub osoba przez niego wyznaczona.
- b) Na miejsce zagrożenia incydem bombowym należy wezwać służby pomocnicze takie jak: pogotowie ratunkowe, straż pożarną, pogotowie gazowe, pogotowie wodno-kanalizacyjne, pogotowie energetyczne.

Numer alarmowy: **112**

- c) Po przybyciu policji na miejsce incydu bombowego, przejmuje ona dalsze kierowanie akcją.
- d) Należy bezwzględnie wykonywać polecenia policjantów.
- e) Przy braku informacji o konkretnym miejscu podłożenia „bomby”, użytkownicy pomieszczeń służbowych powinni sprawdzić swoje miejsce pracy i jego bezpośrednie otoczenie, pod kątem obecności przedmiotów nieznanego pochodzenia.
- f) Pomieszczenie ogólnodostępne (korytarz, klatki schodowe, toalety) oraz najbliższe otoczenie zewnętrzne obiektu, sprawdzają i przeszukują służby odpowiedzialne za bezpieczeństwo w danej instytucji.
- g) Podejrzanych przedmiotów nie wolno dotykać! O ich lokalizacji należy powiadomić dyrektora oraz osoby odpowiedzialne za bezpieczeństwo.
- h) Po ogłoszeniu ewakuacji, należy zachować spokój i opanowanie, pozwoli to sprawnie i bezpiecznie opuścić zagrożony rejon.
- i) Po ogłoszeniu ewakuacji, należy opuścić szkołę, zabierając rzeczy osobiste (torebki, siatki, nesesery itp.)
- j) Identyfikacją i rozpoznawaniem zlokalizowanego ładunku wybuchowego oraz jego neutralizacją zajmują się uprawnione i wyspecjalizowane jednostki i komórki organizacyjne policji.

18.3. Jak zachować się po otrzymaniu informacji o podłożeniu lub groźbie podłożenia „bomby”:

- a) Podczas działań związanych z neutralizacją „bomby” należy zastosować się do poleceń policji.
- b) Ciekawość może być niebezpieczna- należy jak najszybciej oddalić się z miejsca zagrożonego wybuchem. Po drodze należy informować o zagrożeniu jak największe grono osób, będących w strefie zagrożonej lub kierujących się w jej stronę
- c) Po ogłoszeniu alarmu i zarządzeniu ewakuacji należy niezwłocznie udać się do wyjścia, zgodnie ze wskazaniem administratora budynku lub wskazaniem upoważnionych osób.

18.4. Informacja o podłożeniu bomby

- a) Jeżeli jest to informacja telefoniczna:
 - słuchaj uważnie,

- zapamiętaj jak najwięcej,
 - jeżeli masz taką możliwość, nagrywaj rozmowę – jeśli nie – spróbuj zapisywać informacje,
 - zwróć uwagę na szczegóły dotyczące głosu i nawyki mówiącego oraz wszelkie dźwięki w tle,
 - nigdy nie odkładaj pierwszy słuchawki,
 - jeżeli twój telefon posiada funkcję identyfikacji numeru dzwoniącego – zapisz ten numer.
 - Jeżeli jest to wiadomość pisemna, zabezpiecz ją tak, aby nikt jej nie dotykał - przekażesz ją Policji.
- b) Po zakończeniu rozmowy niezwłocznie zadzwoń pod jeden z numerów alarmowych: **997** lub **112**.
- c) Zaalarmuj dyrektora szkoły.
- d) Dyrektor dzwoni do Wydziału Oświaty i Wychowania i Kuratorium Oświaty.
- e) Powiadom o zagrożeniu personel szkoły oraz uczniów, w sposób nie wywołujący paniki!
- f) Dyrektor zarządza ewakuację zgodnie z obowiązującą instrukcją.
- g) Zabezpiecz ważne dokumenty, pieniądze.
- h) Wyłącz lub zleć pracownikowi ds. technicznych wyłączenie dopływu gazu i prądu.
- i) W przypadku odnalezienia podejrzanego przedmiotu nie dotykaj go i nie otwieraj.
- j) W miarę możliwości ogranicz dostęp osobom postronnym,
- k) Dokonaj próby ustalenia właściciela przedmiotu,
- l) Po przybyciu właściwych służb, bezwzględnie stosuj się do ich zaleceń.

18.5. Wykrycie/ znalezienie bomby (podejrzanego przedmiotu)

- a) Nie dotykaj podejrzanego przedmiotu.

UWAGA! Jeśli widzisz „bombę” to oznacza, że jesteś w polu jej rażenia.

- b) Zadzwoń pod jeden z numerów alarmowych: **997** lub **112**
- c) Zabezpiecz, w miarę możliwości, rejon zagrożenia w sposób uniemożliwiający dostęp osobom postronnym – głównie uczniom; nie narażaj siebie i innych na niebezpieczeństwo.
- d) Powiadom o zagrożeniu personel szkoły oraz uczniów, w sposób nie wywołujący paniki!
- e) Zarządź przeprowadzenie ewakuacji zgodnie z obowiązującą instrukcją.
- f) Zabezpiecz ważne dokumenty, pieniądze.
- g) Wyłącz lub zleć pracownikowi ds. technicznych wyłączenie dopływu gazu i prądu.
- h) Otwórz okna i drzwi.
- i) Usuń z otoczenia wszystkie materiały łatwopalne.

- j) Nie używaj w pobliżu podejrzanego ładunku urządzeń radiowych (radiotelefonów, telefonów komórkowych).
- k) Po przybyciu właściwych służb, bezwzględnie stosuj się do ich zaleceń.

18.6. Po wybuchu bomby:

Oceń sytuację pod kątem ilości osób poszkodowanych i upewnij się, jakiego rodzaju zagrożenia spowodował wybuch.

- a) Zadzwoń pod jeden z numerów alarmowych: **997** lub **112**
- b) Udziel pierwszej pomocy najbardziej potrzebującym.
- c) Sprawdź bezpieczeństwo dróg i rejonów ewakuacyjnych, a następnie zarządzaj przeprowadzenie ewakuacji zgodnie z obowiązującą instrukcją.
- d) W przypadku, gdy wybuch spowodował inne zagrożenie, podejmij działania odpowiednie do sytuacji.
- e) Po przybyciu właściwych służb, bezwzględnie stosuj się do ich zaleceń.

19. Procedura postępowania po zakończeniu trwania kryzysu

- a) Nauczyciele i pracownicy placówki/szkoły po zakończeniu kryzysu zobowiązani są do zapewnienia wsparcia i zwiększenia poczucia bezpieczeństwa. Specyficzne dla interwencji kryzysowej jest to, że należy ją podjąć niezwłocznie po wydarzeniu, tak szybko, jak to tylko możliwe.
- b) W sytuacji kryzysowej dyrektor/wicedyrektor zobowiązany jest zwrócić się o pomoc psychologiczną do Poradni Psychologiczno – Pedagogicznej i innych instytucji pomocowych.
- c) Wychowawca jest osobą towarzyszącą psychologowi/psychologom w jego/ w ich oddziaływaniu terapeutycznym. Inni pracownicy powinni być świadomi wagi tego problemu.
- d) O czym opiekunowie powinni wiedzieć?
 - należy ucznia wysłuchać,
 - dać uczniowi emocjonalne wsparcie ułatwiające emocjonalne odreagowanie,
 - przeciwdziałać tendencjom do zaprzeczania,
 - dokonać oceny dotychczasowych sposobów radzenia sobie,
 - szukać sprawdzonych strategii działania,
 - stworzyć plan pomocy.
- e) Czego opiekunowie powinni unikać:
 - pocieszania,
 - dawania rad,
 - pouczania,

- tłumienia reakcji emocjonalnych (np. zdania typu: "będzie dobrze", "nie płacz już", „uspokój się”),
 - pospieszania w działaniu,
 - wymuszania szybkich decyzji,
 - zbyt szybkiego podawania leków uspokajających.
- f) Normalna reakcja na sytuację kryzysową jest reakcją tzw. stresu traumatycznego – to zespół zachowań, reakcji emocjonalnych i myśli związanych z wydarzeniem traumatycznym. Za czas trwania tej reakcji jako normalnej, przyjmuje się okres uczestnictwa w zdarzeniu kryzysowym do około 6 miesięcy po nim.
- g) Wtedy uczniowie mogą:
- unikać rozmów o zdarzeniu lub nadmiernie się na nim koncentrować
 - mieć nawracające, natrętne wspomnienia, bawić się w sytuację traumatyczną,
 - mieć koszmary senne,
 - doświadczać negatywnych emocji w sytuacjach związanych ze wspomnieniem traumy,
 - „nic nie pamiętać” – psychologiczna amnezja,
- h) Ponadto można u nich zaobserwować spadek zainteresowań, regres w rozwoju, poczucie wyobcowania, strach przed planowaniem przyszłości, nadwrażliwość na bodźce, wspomnienia napadowe wywołane przez bodziec podobny, zaburzenia zachowania (agresja, picie alkoholu, palenie papierosów, obgryzanie paznokci itp.).
- i) Aby normalna reakcja na kryzys nie przerodziła się w chroniczną - nauczyciele, wychowawcy powinni zadbać o pomoc psychologa, tworzyć klimat umożliwiający mówieniu o rzeczach trudnych, zapewnić dzieciom/młodzieży możliwość powrotu do normalnych zajęć i rytmu dnia, nie bagatelizować ich przeżyć, dawać jasne wytłumaczenia sytuacji, być z dziećmi/młodzieżą.